

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ศักยภาพการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ในเขตที่ราบเชิงเขา
จังหวัดพิษณุโลก

**Rice Production Potentials Adhering to Good Agricultural Practice
of the Members of Community Rice Centers in the Foothill Plain Areas
of Phitsanulok Province**

ปานทิพย์ วงษ์แก้ว (Panthip Wongkaew)* สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)**

พรชุลี นิลวิเศษ (Pornchulee Nilvises)***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ 1) ลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 2) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 3) เจตคติเกี่ยวกับระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 4) การปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน และ 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในอำเภอนครไทยและอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม และสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป กลุ่มละจำนวน 120 คน จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และการเปรียบเทียบโดยใช้ t - test

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้งสองกลุ่ม คือ ผู้ผลิตข้าวตามเกษตรดีที่เหมาะสมและผลิตข้าวทั่วไป มีอายุเฉลี่ย 50.38 และ 50.93 ปี สองในสามจบการศึกษาระดับประถมศึกษา พื้นที่ทำนาเฉลี่ย 11.23 และ 12.63 ไร่ แรงงานที่ใช้ทำนาเฉลี่ย 26.27 และ 12.95 คน รายได้รวมทั้งปีเฉลี่ย 159,815.83 และ 173,924.67 บาท 2) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ส่วนใหญ่มีความรู้ ซึ่งแตกต่างกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป ที่ส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องการเลือกใช้สารเคมีและความรู้เกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล 3) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 2 กลุ่มมีเจตคติที่เห็นด้วยมากต่อการทำระบบเกษตรดีที่เหมาะสม 4) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมส่วนใหญ่มีการปฏิบัติเป็นประจำตามคำแนะนำซึ่งแตกต่างกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติเป็นประจำตามคำแนะนำและ 5) สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีปัญหาในเรื่อง ขาดลานตากข้าว ส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปมีปัญหาในระดับมาก คือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล ดังนั้น การดำเนินงานตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจ ความรู้ การปฏิบัติ เจตคติ และปัญหาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

คำสำคัญ ศักยภาพการผลิตข้าว เกษตรดีที่เหมาะสม ศูนย์ข้าวชุมชน จังหวัดพิษณุโลก

* นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช goy_panthip@hotmail.com

** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Pornchulee.nil@stou.ac.th

Abstract

The objectives of this study were to study and compare: 1) personal, social, and economic status of members of community rice centers, 2) knowledge of rice production adhering to good agricultural practice, 3) attitude towards good agricultural practice for rice production, 4) practice adhering to good agricultural practice for rice production; and 5) the problems and suggestions on guidelines for the extension of rice production adhering to good agricultural practice

The population in this study was members of community rice centers in Nakhon Thai District and Chat Trakan District of Phitsanulok Province.. There were two groups of samples including the members who produced rice adhering to good agricultural practice and the other group was the members who produced rice as usual, consisting of 120 members in each groups. The data collecting process was interviewing the members. The statistical methodology was used to analyze the data by computer programs including frequency, percentage, mean, standard deviation, minimum value, maximum value, and t-test.

The findings of this study were as follows: 1) the age averages of the two groups of the members of community rice centers, those who produced GAP rice and general rice, were 50.38 and 50.93 years. Two-thirds of them finished primary education. The averages of rice farming area were 11.23 and 12.63 Rai (1 Rai = 1,600 square meters). The numbers of labor in rice farming were 26.27 and 12.95 persons. The averages of total income were 159,815.83 and 173,924.67 Baht/year. 2) Most of the members who produced GAP rice had good knowlege, but most of other members lacked knowledge of selecting chemical substances and keeping record of data. 3) Considering the attitude of the members in both groups, they agreed with the practice adhering to good agricultural practice at “much” level. 4) Most of the members who produced GAP rice had practiced as being instructed regularly, while the other members practiced occasionally. Hence, 5) the members who produced GAP rice had problems in lack of the ground to dry the rice under the sunlight, while the other members had problems at “much” level that they didn’t haveknowledge and understanding of keeping record of data. Therefore, the practice adhering to good agricultural practice, the economic status, knowledge, practice, and attitude of the members should be considered. Furthermore, the problems should be solved as closely to the facts as possible.

Keywords: Rice production potential, Good Agricultural Practice, Community rice center, Phitsanulok Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

การผลิตและการค้าข้าวในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปมากโดยตลาดข้าวของโลกได้พัฒนาจากตลาดผู้ขายมาเป็นตลาดผู้ซื้อ ทำให้เกิดการแข่งขันทั้งในด้านราคาและคุณภาพเป็นอย่างมาก ทำให้ราคาข้าวในตลาดโลกมีแนวโน้มลดลง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการผลิตและการค้าข้าวของไทยที่ผลผลิตข้าวยังมีแนวโน้มสูงขึ้น นอกจากนั้นการนำเข้าสินค้าเกษตรของโลก มีการนำเข้าประเด็นด้านคุณภาพและความปลอดภัย มาเป็นข้ออุปสรรคและกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ มีการกำหนดมาตรฐานและควบคุมด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับสุขอนามัย และสุขอนามัยพืช (Sanitary and phytosanitary) ของสินค้าเกษตร เพื่อใช้เป็นข้อกำหนดในการนำเข้าสินค้าเกษตรและอาหารจากประเทศผู้ส่งออก เช่นเดียวกับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีเป้าหมายในการเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันสำหรับสินค้าเกษตร อาหาร และป่าไม้ โดยอาเซียนกำหนดให้สินค้าเกษตรและอาหารต้องได้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agriculture Practices: GAP) สำหรับสินค้าข้าวได้กำหนดมาตรฐานค่าสารตกค้างสูงสุดที่มีได้ (Maximum Residue Limits: MRLs) ดังนี้ สารตกค้างจากยาฆ่าแมลงปนเปื้อนได้ในปริมาณ 0.05 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และสารตกค้างจากสารคาร์เบนดาซิม ซึ่งเป็นยาที่ใช้ผสมเพื่อกำจัดเชื้อราในข้าวตกค้างได้ในปริมาณ 2 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม ดังนั้น การปลูกข้าวไทยให้ได้มาตรฐาน GAP ตามที่กรมการค้ากำหนด ย่อมเป็นแนวทางที่ดีแก่เกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับแผนการดำเนินงานของอาเซียนที่ต้องการให้สินค้าเกษตรในอาเซียนได้มาตรฐาน GAP ภายในปี 2558 ดังนั้น ประเทศไทยในฐานะผู้นำการส่งออกข้าวของโลก จึงจำเป็นต้องปรับระบบการผลิตเพื่อให้สามารถรักษาตลาดและความเป็นผู้นำการส่งออก โดยการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันทางการค้า ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต การผลิตต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ การผลิตที่ปลอดภัยทั้งต่อสภาพแวดล้อมและผู้บริโภค

จังหวัดพิษณุโลกมีข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญ ที่ทำรายได้มากเป็นอันดับต้นๆ ของจังหวัด มีการเพาะปลูกทุกอำเภอ ในปัจจุบันเกษตรกรมีการเพาะปลูกนาหว่านเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการผลิตข้าวของเกษตรกรได้เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยเฉพาะการใช้เครื่องทุ่นแรงเข้ามาแทนการใช้แรงงานคนและสัตว์ มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชอย่างแพร่หลาย (สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก, 2555) ศูนย์ข้าวชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก เริ่มจัดตั้งขึ้นในปีงบประมาณ 2543 และจัดตั้งเพิ่มขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงปี 2556 มีศูนย์ข้าวชุมชนรวม 157 ศูนย์ (สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก, 2556) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวและข้าวคุณภาพดีเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาการผลิตข้าวไปสู่เกษตรกร จากความสำคัญของศูนย์ข้าวชุมชนซึ่งเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาถึงศักยภาพในการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมในพื้นที่ราบเชิงเขาของอำเภอนครไทยและอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมและวิธีการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานและเพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปปรับใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอาชีพเกษตรกรของเกษตรกรต่อไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเขตที่ราบเชิงเขา จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในเขตที่ราบเชิงเขาจังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อศึกษาเจตคติเกี่ยวกับระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในเขตที่ราบเชิงเขาจังหวัดพิษณุโลก
4. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ในเขตที่ราบเชิงเขาจังหวัดพิษณุโลก
5. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในเขตที่ราบเชิงเขาจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน อำเภอนครไทยและอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 11 ศูนย์ โดยมีศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม จำนวน 2 ศูนย์ สมาชิกจำนวน 170 คน และศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป จำนวน 9 ศูนย์ มีสมาชิก จำนวน 614 คน การกำหนดขนาดของการสุ่มตัวอย่าง พิจารณาจากกลุ่มสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่มีจำนวนน้อยกว่าเป็นหลัก คือ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม แล้วใช้การกำหนดขนาดตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 120 คน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป จำนวนเท่ากับกลุ่มแรก คือ จำนวน 120 คน หลังจากนั้น ทำการสุ่มรายชื่อเกษตรกรแต่ละกลุ่มด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยเขียนรายชื่อเกษตรกรแต่ละกลุ่มแล้วจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1) ลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 2) ความรู้ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกี่ยวกับการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม 3) เจตคติของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน เกี่ยวกับการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม 4) การปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน นำไปทดสอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเกษตรกรที่ไม่ใช่ประชากร จำนวน 20 คน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติ คือ ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และการวิเคราะห์ t-test

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1) ลักษณะส่วนบุคคลสภาพทางด้านสังคม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.38 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากกว่าระดับอื่น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.09 คน ทุกคน เป็นกลุ่มเกษตรกร รองลงคือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากผู้นำชุมชน สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีสภาพทางด้านลักษณะส่วนบุคคล สังคม ใกล้เคียงกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม คือ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 50.93 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มากกว่าระดับอื่น จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.65 คน ทุกคน เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกร รองลงคือกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากผู้นำชุมชนเป็นส่วนใหญ่

2) สภาพทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ปี 2556 มีพื้นที่ทำนาทั้งหมดเฉลี่ย 11.23 ไร่ มีพื้นที่ทำนาเป็นของตนเองทั้งหมด เฉลี่ย 9.82 ไร่ มีพื้นที่ทำนาแบบเช่าทั้งหมด เฉลี่ย 11.06 ไร่ มีพื้นที่ปลูกข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ทั้งหมดเฉลี่ย 8.43 ไร่ มีแรงงานที่ใช้ทำนาทั้งหมด เฉลี่ย 26.27 คน การประกอบอาชีพของครัวเรือน มีอาชีพทำนามากกว่าอาชีพอื่น รองลงมาคือทำไร่ มากกว่าอาชีพอื่นๆ รายได้ในภาคการเกษตรของครัวเรือนในปี 2556 เฉลี่ย 94,419.17 บาท มีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ย 58,271.67 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 67,651.72 บาท จากเงินเดือน/ค่าตอบแทน เฉลี่ย 71,074.07 บาท จากการรับจ้างเฉลี่ย 38,080.79 บาท และรายได้อื่นๆ เฉลี่ย 34,142.86 บาท โดยมีรายได้รวมทั้งปี เฉลี่ย 159,815.83 บาท สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีพื้นที่ทำนาทั้งหมดเฉลี่ย 12.63 ไร่ มีพื้นที่ทำนาเป็นของตนเองทั้งหมด เฉลี่ย 8.77 ไร่ มีพื้นที่ทำนาแบบเช่าทั้งหมด เฉลี่ย 11.04 ไร่ ไม่มีพื้นที่ปลูกข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีแรงงานที่ใช้ทำนาทั้งหมด เฉลี่ย 12.95 คน การประกอบอาชีพของครัวเรือน มีอาชีพทำนา รองลงมาคือทำไร่ มากกว่าอาชีพอื่นๆ อาชีพนอกภาคการเกษตร รับจ้างมากกว่าอาชีพอื่นๆ รายได้ในภาคการเกษตรของครัวเรือนในปี 2556 เฉลี่ย 117,894.67 บาท มีรายได้จากการขายข้าวเฉลี่ย 46,267.17 บาท มีรายได้นอกภาคการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 61,684.40 บาท จากเงินเดือน/ค่าตอบแทน เฉลี่ย 49,185.71 บาท จากการรับจ้างเฉลี่ย 49,570.42 บาท และรายได้อื่นๆ เฉลี่ย 61,076.96 บาท โดยมีรายได้รวมทั้งปี เฉลี่ย 173,924.67 บาท

สำหรับต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีต้นทุนการผลิตต่อไร่ เฉลี่ย 1,808.56 บาท ส่วนต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีต้นทุนการผลิตต่อไร่ เฉลี่ย 2,127.43 บาท ในด้านการเก็บผลผลิตข้าวไว้เพื่อบริโภคเองในครัวเรือน พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 2 กลุ่มมีการเก็บผลผลิตไว้เพื่อบริโภคเองทุกคน

2. ความรู้ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกี่ยวกับการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ ดังนี้ แหล่งน้ำที่ใช้ปลูกข้าว เลือกใช้

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

แหล่งน้ำที่ไม่ไหลผ่านชุมชนหรือเขตโรงงานอุตสาหกรรม ความรู้เกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ปลูกข้าวเลือกพื้นที่ที่ไม่เคยมีการระบาดของศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวให้ได้ตรงตามพันธุ์ เลือกจัดหาพันธุ์จากแหล่งพันธุ์ที่เชื่อถือได้ ความรู้ในการเลือกใช้สารเคมี เลือกใช้สารเคมีชนิดที่ตรงกับศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับการเก็บเกี่ยว เลือกควรเก็บเกี่ยวข้าว 25-35 วันหลังข้าวออกดอก ความรู้เกี่ยวกับ การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว เลือกต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่อาจทำให้ผลผลิตสูญเสียคุณภาพ ความรู้เกี่ยวกับควรทำอย่างไรให้ผลผลิตปลอดจากศัตรูพืช เลือกสำรวจการเข้าทำลายของศัตรูพืชและป้องกันกำจัดตามคำแนะนำ ความรู้เกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล เลือก มีการบันทึกแหล่งที่มาทุกขั้นตอน สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีความรู้ความเข้าใจเหมือนกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม แต่แตกต่างกันใน ความรู้เกี่ยวกับการเลือกใช้สารเคมี และความรู้เกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปจะมีความรู้น้อยกว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

3 เจตคติของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีเจตคติที่เห็นด้วยมากที่สุด 5 ประเด็น เรียงลำดับดังนี้ การเข้ามาทำระบบเกษตรดีที่เหมาะสมทำให้สามารถใช้วัตถุดิบตราขายทางการเกษตรได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย การซื้อข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสามารถมั่นใจได้ว่าได้ข้าวตรงตามสายพันธุ์ ช่วยให้เกิดต้นทุนการผลิต ข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมมีคุณภาพดีและสามารถจำหน่ายได้ในราคาสูงกว่าข้าวทั่วไป และการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้ความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค และมีเจตคติที่เห็นด้วยมาก 5 ประเด็น เรียงลำดับดังนี้ ระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวช่วยแก้ไขปัญหาระบาดของศัตรูพืชในข้าวได้ ทำให้สุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวอย่างถูกต้อง เหมาะสมตามหลักวิชาการยิ่งขึ้น และระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวมีขั้นตอนที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย ส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีเจตคติที่เห็นด้วยมากที่สุด 5 ประเด็น เรียงลำดับดังนี้ การซื้อข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสามารถมั่นใจได้ว่าได้ข้าวตรงตามสายพันธุ์ ช่วยให้ผู้ผลิตลดต้นทุนการผลิต ช่วยแก้ไขปัญหาสารเคมีตกค้างในข้าวได้ ให้ความปลอดภัยต่อตัวผู้ผลิตและผู้บริโภค ทำให้ผู้ผลิตสุขภาพดีไม่เจ็บป่วยง่าย และมีเจตคติที่เห็นด้วยมาก 5 ประเด็น เรียงลำดับ ดังนี้ ระบบการเกษตรดีที่เหมาะสมช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ช่วยให้ผู้ผลิตมีความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการยิ่งขึ้น ทำให้ผู้ผลิตสามารถใช้วัตถุดิบตราขายทางการเกษตรได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย ระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับการผลิตข้าวมีขั้นตอนที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย และข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมมีคุณภาพดีและสามารถจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าข้าวทั่วไป

4. การปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมที่ปฏิบัติตามคำแนะนำในการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับข้าว มีการปฏิบัติเป็นประจำ ดังนี้ น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน ปลูกข้าวในพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุดิบตราขายที่จะทำให้เกสรตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต การเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพตรงตามพันธุ์และมาจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เชื่อถือได้ควบคุมโรค แมลง และศัตรูพืชในการผลิตข้าว มีการบันทึกการผลิตข้าวทุกขั้นตอน รวมทั้งการใช้ปัจจัยการผลิต ตรวจสอบ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

คุณสมบัติของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี เป็นต้น อ่านฉลากคำแนะนำทุกครั้งก่อนใช้สารเคมี ใช้สารเคมีตามความจำเป็น ชนิดและอัตราตามฉลากและไม่ใช่สารเคมีที่ต้องห้ามใช้ตาม พรบ.วัตถุอันตราย เก็บเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึง เก็บรวบรวมข้าวเปลือกไว้ในสถานที่ที่ถูกสุขลักษณะสะอาดและมีการถ่ายเทอากาศดีและมีการปฏิบัติบางครั้ง ดังนี้ สักรวข้าวปน ระยะแตกกอ ออกดอก และ โน้มรวง หากพบต้องกำจัดทิ้ง จดข้อมูลประจำแปลง เช่น การใช้พันธุ์ข้าว สารเคมี ทำความสะอาดเครื่องนวดหรือลานดีข้าวก่อนนวด ทำความสะอาดรถขนส่ง/วัสดุขนก่อนและหลังการขนส่ง ลดความชื้นข้าวภายใน 24 ชั่วโมง หากไม่ได้จำหน่ายเป็นข้าวเปลือกสด สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป เลือกปฏิบัติประจำ ดังนี้ น้ำที่ใช้ต้องได้จากแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อน ปลูกข้าวในพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดสารตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต ควบคุมโรค แมลง และศัตรูพืชในการผลิตข้าว ตรวจสอบคุณสมบัติของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี เป็นต้น อ่านฉลากคำแนะนำทุกครั้งก่อนใช้สารเคมีใช้สารเคมีตามความจำเป็น ชนิดและอัตราตามฉลากและไม่ใช่สารเคมีที่ต้องห้ามใช้ตาม พรบ.วัตถุอันตราย เก็บเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึงพบสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีเหมาะสม ทำความสะอาดเครื่องนวดหรือลานดีข้าวก่อนนวดและจะเลือกปฏิบัติบางครั้ง ในการเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพตรงตามพันธุ์และมาจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เชื่อถือได้ มีการบันทึกการผลิตข้าวทุกขั้นตอน รวมทั้งการใช้ปัจจัย การผลิตสักรวข้าวปน ระยะแตกกอ ออกดอก และ โน้มรวง หากพบต้องกำจัดทิ้งเก็บรวบรวมข้าวเปลือกไว้ในสถานที่ที่ถูกสุขลักษณะสะอาดและมีการถ่ายเทอากาศดี จดข้อมูลประจำแปลง เช่น การใช้พันธุ์ข้าว สารเคมีทำความสะอาดเครื่องนวดหรือลานดีข้าวก่อนนวดทำความสะอาดรถขนส่ง/วัสดุขนก่อนและหลังการขนส่งลดความชื้นข้าวภายใน 24 ชั่วโมง หากไม่ได้จำหน่ายเป็นข้าวเปลือกสด

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมแก่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1) ปัญหาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในการผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม มีปัญหาในระดับปานกลางเพียง 1 ประเด็น คือ ขาดลานตากสำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีปัญหาในระดับมาก จำนวน 1 ประเด็น คือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล และมีปัญหาในระดับปานกลาง จำนวน 5 ประเด็น โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ เมล็ดพันธุ์มีราคาแพง ขาดความรู้เรื่องการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ น้ำไม่เพียงพอ/ไม่สามารถควบคุมได้ และไม่สามารถเลือกแหล่งน้ำได้

2) ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม มีข้อเสนอแนะโดยเรียงตามระดับความต้องการแนวทางการส่งเสริมมากที่สุดทุกประเด็น ดังนี้ รัฐควรประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการบริโภคข้าวคุณภาพตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม รองลงมาคือควรมีการอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและอบต. ในการจัดหางบประมาณสนับสนุนการผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคข้าวรู้จักแหล่งผลิตและสถานที่ที่จำหน่าย ข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ควรอบรมให้เกษตรกรสามารถเป็นผู้ตรวจ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

รับรองข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเบื้องต้นด้วยตัวเองได้ หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเพื่อนำมาปลูกต่อเป็นข้าวสำหรับการบริโภค ควรมีการอบรมการผลิตสารอินทรีย์เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีและควรมีการให้ความรู้ด้านการใช้สารเคมีที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ สำหรับ สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีข้อเสนอแนะความต้องการการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น เหมือนกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

ลักษณะส่วนบุคคล สภาพทางสังคม สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมส่วนใหญ่เป็นเพศชายมี อายุเฉลี่ย 50.38 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 4.09 คน เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร รองลงมาคือกลุ่มแม่บ้านและสหกรณ์การเกษตร ซึ่งเหมือนกับกลุ่มสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป

สภาพทางด้านเศรษฐกิจ ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม การประกอบอาชีพด้านการเกษตร อาชีพหลักคือ การทำนา รองลงมาคือ อาชีพทำไร่ มีพื้นที่ทำนาทั้งหมดในปี 2556 เฉลี่ย 11.23 ไร่ จำนวนแรงงานในการทำนาแตกต่างจากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 26.27 คน ส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปมีแรงงานเฉลี่ย 12.95 คน เนื่องจากการทำนาตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมส่วนใหญ่แล้วจะใช้วิธีปักดำ ซึ่งแตกต่างจากการทำนาแบบทั่วไป ที่จะใช้ทั้งวิธีปักดำและวิธีหว่าน รายได้ในภาคการเกษตรของครัวเรือนรวม ในปี 2556 ไม่มีความแตกต่างกัน คือสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีรายได้เฉลี่ย 94,419.17 บาท ส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปมีรายได้เฉลี่ย 117,894.67 บาท มีรายได้จากการขายข้าวแตกต่างจากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีรายได้เฉลี่ย 58,271.67 บาท ส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปมีรายได้เฉลี่ย 46,267.17 บาท รายได้รวมของครัวเรือนนอกภาคการเกษตร ไม่มีความแตกต่างกันโดยสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีรายได้เฉลี่ย 67,651.72 บาท ส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปมีรายได้เฉลี่ย 61,684.40 บาท รายได้รวมทั้งในปี 2556 ไม่มีความแตกต่างกัน คือสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีรายได้รวม เฉลี่ย 159,815.83 บาท ส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปมีรายได้เฉลี่ย 173,924.67 บาท

ถึงแม้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมจะมีรายได้เฉลี่ยต่อปีในปี 2556 น้อยกว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป เนื่องจาก สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป มีพื้นที่ทำการเกษตร อาทิ ทำนาและทำไร่ มากกว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม และจะมีรายได้รวมของการทำไร่มาก แต่ถ้าเปรียบเทียบรายได้จากการขายข้าว พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลิตข้าว ตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมมีรายได้เฉลี่ยมากกว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป สำหรับต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ ปี 2556 สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีต้นทุนการผลิตต่อไร่ เฉลี่ย 1,808.56 บาท น้อยกว่าต้นทุนการผลิตข้าวต่อไร่ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป ที่มีต้นทุนการผลิตต่อไร่ เฉลี่ย 2,127.43 บาท เนื่องมาจากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม นำความรู้เรื่องการไถ่เมล็ดพันธุ์ การไถ้ปุ๋ย และการใช้สารเคมี มาปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม อีกทั้งสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนส่วนใหญ่ มีอุปกรณ์ในการทำเกษตร เช่น รถไถนา รถที่ใช้ขนย้ายผลผลิต แรงงานส่วนมากเป็นการลงแขกช่วยกัน สำหรับการเก็บผลผลิตข้าวไว้เพื่อบริโภคเองในครัวเรือนพบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทุกราย ทั้ง 2 กลุ่ม มีการเก็บผลผลิตไว้เพื่อบริโภค เพราะสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนและเกษตรกรที่ทำนาในเขตที่ราบเชิงเขาในอำเภอนครไทยและอำเภอลำปาง จังหวัดพิษณุโลกส่วนใหญ่ ทำนาไว้เพื่อบริโภคส่วนผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคจึงจำหน่าย

2. ความรู้ของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกี่ยวกับการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมมีความรู้หรือตอบถูกมากกว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป โดยเฉพาะประเด็น ความรู้ในการเลือกใช้สารเคมีและความรู้เกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล ซึ่งประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งต่อการรับรองมาตรฐาน GAP ดังนั้นในการที่จะส่งเสริมให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ยังไม่ได้ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ควรที่จะเน้นการให้ความรู้ในเรื่อง การใช้สารเคมีให้ถูกต้องและความรู้ในเรื่องการบันทึกข้อมูลเป็นอันดับแรก สอดคล้องกับ บุญเรียง พลายน้อย (2551: 97) ได้ศึกษา การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพตามระบบจัดการคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร กล่าวว่า สำหรับความรู้ของเกษตรกรเกี่ยวกับระบบการจัดการคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีจำนวนคนที่มีความรู้หรือตอบถูกมากกว่าเกษตรกรที่ไม่เข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะในประเด็น การตัดสินใจเลือกใช้สารเคมี ความรู้ที่ทำให้ผลผลิตปราศจากศัตรูพืช และความรู้ในเรื่องการบันทึกข้อมูล เมื่อถามในเรื่องของความรู้แล้วสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้ที่แตกต่างกันเพียง 2 ประเด็น เนื่องจากสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าในการส่งเสริมให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนในเขตอำเภอนครไทยและอำเภอลำปาง จังหวัดพิษณุโลก เข้าสู่กระบวนการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม น่าจะใช้ การรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP แบบกลุ่ม จะทำให้มีเกษตรกรสามารถผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย และได้มาตรฐานและได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP มากขึ้นและเร็วขึ้น

3. เจตคติของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมมีเจตคติในระดับเห็นด้วยมาก ในทุกประเด็น การเข้ามาทำระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ทำให้สามารถใช้วัตถุดิบตราขายทางการเกษตรได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย การซื้อข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมสามารถมั่นใจได้ว่าได้ข้าวตรงตามสายพันธุ์ การผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมจะช่วยให้ลดต้นทุนการผลิต ข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมมีคุณภาพดีและสามารถจำหน่ายได้ราคาสูงกว่าข้าวทั่วไป และการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้ความปลอดภัยต่อตัวท่านและผู้บริโภค สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป พบว่ามีความใกล้เคียงกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับ คาร์ตัน วงศ์อุตทา (2551: 80) ได้ศึกษาการ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในตำบลกุดเชียงหมี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่าระดับเจตคติและแรงจูงใจ ในเรื่องทำให้มีรายได้เพิ่ม ขั้นตอนการผลิตไม่ยุ่งยาก สามารถทำร่วมกับกิจกรรมอื่นได้ ต้นทุนไม่สูงมีความคิดเห็นด้านเจตคติและแรงจูงใจมาก เจตคติและแรงจูงใจการผลิตข้าวหอมมะลิตามเกษตรที่ดีที่เหมาะสมเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการและเกษตรกรทั่วไปมีความใกล้เคียงกัน

4. การปฏิบัติตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับข้าวของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน

1) แหล่งน้ำ พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมน้ำที่ใช้ต้องเป็นแหล่งน้ำที่ไม่มีสภาพแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดการปนเปื้อนวัตถุหรือสิ่งที่เป็นอันตราย ส่วนใหญ่ปฏิบัติประจำเช่นเดียวกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป 2) พื้นที่ปลูก พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ต้องเป็นพื้นที่ที่ไม่มีวัตถุอันตรายที่จะทำให้เกิดสารตกค้างหรือปนเปื้อนในผลผลิต ส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำ เช่นเดียวกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป 3) การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หากมีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร ตรวจสอบคุณสมบัติของปัจจัยการผลิตที่สำคัญ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมี ใช้ตามคำแนะนำหรืออ้างอิงคำแนะนำของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์หรือตามคำแนะนำในฉลากที่ขึ้นทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ห้ามใช้วัตถุอันตรายที่ระบุในทะเบียนวัตถุอันตรายทางการเกษตรที่ห้ามใช้ปฏิบัติเป็นประจำ สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปส่วนใหญ่ปฏิบัติ แสดงว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนได้ตระหนักถึงการใช้วัตถุอันตรายด้วยความระมัดระวัง 4) การจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม เลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพตรงตามพันธุ์และมาจากแหล่งผลิตเมล็ดพันธุ์ที่เชื่อถือได้ สรรวจข้าวปน ระบายตากออก ออกดอก และโน้มรวง หากพบต้องกำจัดทิ้ง ส่วนใหญ่ปฏิบัติเช่นเดียวกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป 5) สุลักษณะและความสะอาด พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม เก็บรวบรวมข้าวเปลือกไว้ในสถานที่ที่ถูกสุลักษณะสะอาดและมีการถ่ายเทอากาศดี ส่วนใหญ่ปฏิบัติประจำส่วนสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปส่วนใหญ่ปฏิบัติ 6) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม เก็บเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึง ทำความสะอาดเครื่องนวดหรือลานตีข้าวก่อนนวด ทำความสะอาดรถขนส่ง/วัสดุขนก่อนและหลังการขนส่ง ลดความชื้นข้าวภายใน 24 ชั่วโมง หากไม่ได้จำหน่ายเป็นข้าวเปลือกสด ส่วนใหญ่ปฏิบัติ เช่นเดียวกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป 7) การทำให้ผลผลิตปลอดจากศัตรูพืช พบว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ได้ควบคุมโรค แมลง และศัตรูพืชในการผลิตข้าว ส่วนใหญ่ปฏิบัติประจำ เช่นเดียวกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไป 8) การบันทึกและการจัดเก็บข้อมูล พบว่าสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสม มีการบันทึกการผลิตข้าวทุกขั้นตอน รวมทั้งการใช้ปัจจัยการผลิตและจดข้อมูลประจำแปลง เช่น การใช้พันธุ์ข้าว สารเคมี ส่วนใหญ่ปฏิบัติประจำ ซึ่งแตกต่างกับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปที่ส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติ จะเห็นได้ว่า สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมและสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวแบบทั่วไปมีการปฏิบัติตามระบบเกษตรที่ดีที่เหมาะสมที่แตกต่างกันเพียง 1 ข้อ คือ การบันทึกและการจัดเก็บข้อมูล ซึ่งในประเด็นดังกล่าวที่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนบางส่วนไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติเป็นบางครั้ง โดยตรวจสอบทบทวน

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ว่าทำไมสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนจึงไม่ปฏิบัติ เพื่อนำมาปรับปรุงเพื่อให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนปฏิบัติได้อย่างไร เช่น ในการบันทึกข้อมูล สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจจึงไม่ได้ปฏิบัติ หรือการบันทึกข้อมูลมีรายละเอียดที่มาก ยากเกินไปสำหรับสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนตรงกับสภาพข้อเท็จจริง นำไปปรับปรุงการปฏิบัติของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

5. **ปัญหาของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนในการผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม** พบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม มีปัญหาในระดับปานกลาง คือ ขาดลานตากข้าว เนื่องจากมีต้นทุนในการสร้างลานตากราคาแพงและไม่มียางประมาณสนับสนุนในด้านสิ่งปลูกสร้าง ส่วนสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ผลิตข่าวแบบทั่วไป มีปัญหาในระดับมาก คือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึกข้อมูล และมีปัญหาในระดับปานกลาง คือ เมล็ดพันธุ์มีราคาแพงขาดความรู้เรื่องการเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ น้ำไม่เพียงพอ/ไม่สามารถควบคุมได้ ไม่สามารถเลือกแหล่งน้ำได้ สอดคล้องกับบุญเรือง พลอยแก้ว (2551: 93) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม กล่าวว่า เกษตรกรทั่วไป มีปัญหาในระดับมากเรื่องไม่มีเวลาบันทึกข้อมูล ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบันทึก และเมล็ดพันธุ์มีราคาแพง

สำหรับปัญหาในเรื่องแหล่งน้ำสอดคล้องกับพื้นที่ทำนาของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน ทั้ง 2 กลุ่ม เป็นที่ราบและลุ่มๆดอนๆ และส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนในการทำนา ส่วนปัญหาข้ออื่นๆต้องปรับปรุง หาวิธีการให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีความรู้ สามารถปฏิบัติได้ สอดคล้องกับข้อเท็จจริง ในประเด็นที่เป็นปัญหา

6. **ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชน** พบว่า สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม และสมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนที่ผลิตข่าวแบบทั่วไป มีข้อเสนอแนะความต้องการแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ว่า รัฐควรประชาสัมพันธ์ถึงประโยชน์ของการบริโภคข้าวคุณภาพตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม **รองลงมาคือ**ควรมีการอบรมทบทวนความรู้เรื่องการผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ควรมีการบูรณาการของหน่วยงานของรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและ อบต. ในการจัดหางบประมาณสนับสนุนการผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคข้าวรู้จักแหล่งผลิตและสถานที่จำหน่าย ข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ควรอบรมให้เกษตรกรสามารถเป็นผู้ตรวจรับรองข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเบื้องต้นด้วยตัวเองได้ หน่วยงานของรัฐควรส่งเสริมให้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเพื่อนำมาปลูกต่อเป็นข้าวสำหรับการบริโภค ควรมีการอบรมการผลิตสารอินทรีย์เพื่อป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพื่อลดปริมาณการใช้สารเคมีและควรมีการให้ความรู้ด้านการใช้สารเคมีที่ถูกต้องอย่างสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ควรสนับสนุนให้ศูนย์ข่าวชุมชนที่ผลิตข่าวแบบทั่วไปเข้าสู่การผลิตข่าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม โดยเริ่มจากให้สมาชิกศูนย์ข่าวชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในระบบกระบวนการ ขั้นตอน ข้อกำหนด วิธีปฏิบัติตามเกณฑ์กำหนดของระบบเกษตรดีที่เหมาะสมอย่างถูกต้อง ควรนำ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

ประเด็นด้านความรู้ การปฏิบัติ ที่สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนยังขาดและไม่สามารถปฏิบัติได้ รวมถึงปัญหาของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชน ตรวจสอบทบทวน ถึงข้อเท็จจริง เช่น สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีปัญหาเรื่องการบันทึกข้อมูล ไม่มีเวลาในการบันทึกข้อมูล ว่าการบันทึกข้อมูลมีจำนวนมากจนต้องใช้เวลามาก หรือการบันทึกที่มีความยุ่งยากจนทำให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนไม่เข้าใจ จึงทำให้เห็นว่าใช้เวลามากจึงไม่มีเวลา ซึ่งจะได้นำเข้าถึงข้อเท็จจริง และสามารถปรับปรุงได้อย่างถูกต้อง ตรงประเด็น ควรนำเสนอข้อเสนอแนะของสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนขึ้นพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ในการปรับปรุงแก้ไข สำหรับสมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของอำเภอ นครไทยและอำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ควรมีการส่งเสริมให้เข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานแหล่งผลิต GAP ข้าว แบบกลุ่ม และควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ให้เกษตรกรได้ทราบอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะการใช้สื่อที่เกษตรกรให้ความสำคัญและได้รับบ่อย เช่น ผู้นำท้องถิ่น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรและวิทยุโทรทัศน์ ควรนำปัญหาอุปสรรค เข้าสู่แผนพัฒนาการเกษตรในระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล เพื่อร่วมบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ โดยเฉพาะในระดับตำบล เนื่องจากบางอย่าง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจะสามารถแก้ไขและช่วยเหลือได้ เช่น การขาดลานตาก การสร้างแหล่งน้ำ ควรมีการกำหนดราคาของข้าวที่ผลิตตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้สูงกว่าข้าวที่ผลิตแบบทั่วไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยในอำเภออื่นๆ ของจังหวัดพิษณุโลก ที่มีการปลูกข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนส่งเสริมการเกษตรในเขตพื้นที่นั้น ควรศึกษาวิจัยการใช้เทคโนโลยีการผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวให้ได้คุณภาพตามมาตรฐาน ควรศึกษาข้อกำหนดเกณฑ์ปฏิบัติในระดับพื้นที่โดยให้สมาชิกศูนย์ข้าวชุมชนมีส่วนร่วม และควรศึกษาศักยภาพของเกษตรกรในบทบาทการเป็นผู้ตรวจประเมินแปลงที่ผลิตข้าวตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเบื้องต้นด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

- กรมการข้าว. (2550) ศูนย์ข้าวชุมชน สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- กรมการข้าว. (2551) คู่มือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบศูนย์ข้าวชุมชน กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- กรมการข้าว. (2552) คู่มือแนวทางกำหนดมาตรฐานศูนย์ข้าวชุมชน กรุงเทพมหานคร
- กรมการข้าว. (ไม่ระบุปีที่พิมพ์) เอกสารสนับสนุนระบบการจัดการคุณภาพ GAP ข้าว
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2547) คู่มือการปฏิบัติงานส่งเสริมระบบการจัดการคุณภาพสินค้าเกษตร สำหรับที่ปรึกษาเกษตรกร สำนักคุณภาพสินค้าเกษตร
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2548) คู่มือการถ่ายทอดเทคโนโลยี โครงการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานและปลอดภัย

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 4
The 4th STOU Graduate Research Conference

- ธงชัย เสาเสมา (2553) “ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอบรบือจังหวัดมหาสารคาม”วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ธราวิทย์ คำหล้า (2555) “การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษ”วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- บุญเรียง พลายแก้ว (2551) “การผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบจัดการคุณภาพเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ลัดดา วิริยางกูร (2554) การพัฒนาระบบการตรวจสอบและรับรองระบบการจัดการคุณภาพ : GAP ข้าว
สำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว กรมการข้าว
- สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2555) “คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปรึกษาเกษตรกร”
(อัดสำเนา)